

transitus) Domini. Hi porro textus paralleli sunt textibus Matth. XXVI. 26. Marci XIV. etc. (a). Quemadmodum igitur quadruplex illa textuum classis verbum esse in sensu significandi ac representandi exhibent, ita pariter et isti. 2. Accedit consuetudo figuram ex nomine subjecti appellandi: quid enim communius, quam de simulacris et imaginibus dicere: hic est Plato, hic est Socrates? Ergo.

R. N. A. Ad 1. prob. D. min. Si parallelismus exurgeret ex similitudine vocis, seu verbi, Tr. si oburgaret ex similitudine rei N. Nisi enim ex rei similitudine petatur locorum parallelismus, ex sola similitudine vocis seu verbi nihil conficiet adversarii. Ipsi enim congerunt nonnulla loca, in quibus verbum esse pro representare aut significare ponitur; at Catholici iisdem opponunt mille alia in quibus verbum esse proprie sumitur. Si ergo illi seligunt sua ut parallela, nostris rejectis, Catholici innumera proferunt ut parallela in sensu proprio, excludendo pauca illa, quae pro se afferunt Protestantes, nec ullus patebit controversiae exitus; ut igitur aliquid proficerent, deberent ostendere aliquas in controversis locis inesse proprietates, quae ipsa ad suam classem determinarent.

Jam vero quid est parallelismus? En quid respondeant ipsimet Protestantes: Ernesti, « Proximum erit, inquit, considerare, an vera similitudo sit, satisque similia sint loca, hoc est, an sit in utroque eadem res, non modo idem verbum (b), » cui Ammon vehementiorem hanc notam subiecit: « Tenendum itaque, similitudinem rei non verbi parere parallelismum. » Hanc regulam adoptavit etiam Horne (c). Hinc sequitur, non sufficere quod verbum est in utroque textibus occurrat, sed debet praeterea ad parallelismum constituendum agi de eadem re vel subjecto.

Applicando porro hanc regulam locis controversis, facile est colligere, in nulla ex quatuor textuum classibus adductis reperiri parallelismum cum verbis institutionis. Ut enim cetera omittam, in illis semper agitur de explicatione symboli, in loco autem nostro agitur de institutione alicujus symboli, et de tali institutione, quae non ex natura rei, sed ex sola pendet positiva voluntate instituentis; cum nulla intercedat similitudo inter panem et corpus Christi. Quoniam igitur non agitur in objectis textibus de eadem re, aut de eodem subjecto, nullus propterea habetur inter utrosque textus parallelismus.

Transmissimus autem primum membrum distinctionis 1. quia plura ex iis locis, quae adducuntur tanquam parallela in sensu significandi, reipsa talia

(a) Omnes textus, quos hic referri autumat Protestantibus, jamdiu collegerat A. Clarke in op. *A discourse on the nature, institution and design, of the holy eucharist, commonly called the sacrament of the Lord's Supper.* secunda edit. Lond. 1814. p. 51. seq. Ex eoque ceteri describere solent, et perinde ac si Catholici nunquam eos excusserint, perpetuo obtrudunt, veluti novam difficultatem objicientes.

(b) *Instit.* p. 61.

(c) *Loc. cit.* p. 308. Cf. etiam Jahn *Enchiridion Hermeneuticæ generalis* Vien. 1812. Cap. III. de locis parallelis. p. 82.

non sunt: habito enim respectu aut ad subjectum, aut ad praedicatum in illis locis saepe verbum esse retinet proprium sensum. Ex parte quidem subjecti, cum usurpatur tanquam specialiter modificatum occasione circumstantiis et quasi spoliatum illa qualitate materiali, quae identitatem cum alio subjecto destruit: sic cum Paulus dicit: « Petra erat Christus » vox Petra non petram materialem declarat, sed mysticam seu spiritualem; quare Apostolus ibid. « Bibebant, inquit, de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus; » et hac ratione verbum esse suam genuinam vim retinens identitatem tantum exprimit similitudinis, quae intercedit inter subjectum et praedicatum, nos porro ex difficultate idearum abstractarum ei substituiimus notionem representationis. Ex parte vero praedicati, cum istud tanquam adjectivum, vel epithetum subjecto tribuitur, cum scilicet subjecto tribuitur praedicatum tantumquam concreta expressio qualitatum ad aliud subjectum pertinentium; ut si quis diceret: *Petra erat Christo similis*; ubi nomen Christi ex omni parte enunciat qualitates, quas quis in petra deprehendit, quaeque praeseferunt similitudinem cum Christo; et sic rursus verbum esse suam propriam retinet significationem, et exprimit identitatem qualitatum, quae insunt subjecto et praedicato, ex quibus exurgit similitudo qua enunciat inter subjectum et praedicatum (a). Id ipsum de ceteris ejusmodi locis dicatur.

Debemus ergo rejicere sensum litteralem, si duo materialia objecta indicantur tanquam identica, uti in II. cit. in sua ordinaria significatione accidit. Sed hoc non habet locum, quando unus ex his terminis vage et indefinite profertur, atque existentiam subjectivam non habet, donec hanc alter terminus ipsi conferat. Christus enim non dixit: « Panis est corpus meum, » sed *hoc*, quod nihil aliud est, quam corpus quocum in fine sententiae, identificatur; quod magis ex graeco textu *Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμα μου* patet, ubi *τοῦτό* ad *ἄρτος*, ob generis differentiam, nullatenus referri potest (b).

Ad locum IV clausis speciatim quod spectat nempe Exod. XII. 11. « Est enim phase (id est transitus) Domini, » qui est agis pro Zwinglio suae figurate interpretationis, observat Rosenmüller, hebraice dativum esse: « Domino pascha seu phase hoc est (c). » Atqui haec constructio semper significat aliquid *sacratum, dedicatum*, ut exod. XX. 10. « Sabbatum (devotum) Domino (d), et XXXII. 5. (e) uti etiam v. 27. cap. XII. Exodi qui alludit ad v. 11. sic legi ad verbum debet: « Hoc est Domino sacrificium paschatis (f), » ubi sermo est de festo paschatis, non tanquam de emblemate *transitus Domini*, sed tanquam

(a) Cf. Maldonat. in Matth. XXVI. 26.

(b) Ex qua animadversione intelligimus, esse prosum arbitrariam Kuinoelii glossam, qui in h. l. *τοῦτό* pro *σῶτος ὁ ἄρτος* positum esse autumat.

(c) פסח דהא ליהוה

(d) שבת ליהוה

(e) חג ליהוה festum Domino.

(f) זבח פסח דהא ליהוה

quam de ejus sacrificio et res, de qua ita sermo est, dicitur sacra Deo. Verbum hanc ideam exprimens debet sumi in suo strictissimo sensu ac propria significatione, nam affirmat factum consecrationis ipsius. Reddendum ergo: « Hoc est festum paschatis sacrum Domino. » Ex quibus intelligimus, prorsus *atrum* fuisse spiritum illum, qui Zwinglio hunc textum (a) proposuit.

Ad 2. N. parit. Nam in his phrasibus explicatur symbolum ac figura jam pro tali habita. Simulacrum enim aut imaginem esse figuram, est de ejus essentia, ac in ipsius definitionem necessario ingreditur *re representare*, hoc ipsum conventio, hoc oculi ipsi docent: ergo deest tantum notio, *cujus* sit. Non ita de pane res se habet, uti patet. Insuper, si nummum, cui regis imago impressa sit, exhibens diceret: *hic est rex*, intelligeretur utique: non item vero si fructum auri ostendens iisdem verbis uteretur.

II. Obj. et inst. Atqui Apostoli non aliter, quam in sensu figurato, accipere poterant aut debebant Christi verba: 1. quia probe noverant, rem plane impossibilem sibi exhiberi per verba literaliter intellecta (b); non poterant proinde, etsi vellent, ea literaliter sumere (c). 2. Quia animus ingenuus, et qui nondum omnem humanitatem exiit, non potest non ingenti horrore perfundi, incidens in eam cogitationem quod sibi vescendum sit carne ac sanguine hominis, nedum summi benefactoris, amici, magistri. Itaque discipuli Christi non sine cunctatione ac vehementi contradictione, quam aliis in rebus miris ac novis sibi visis praeseferre non dubitarunt, fructum tam flagitiosum et inauditum, tanquam legem, imponi sibi passuri fuisse videntur. Quum vero in sacra cœna instituenda nihil eos offenderet aut in admirationem raperet, cogitasse videri debent de fructu, qui quantum sub imagine oblatus, tamen animo, non corpore perciperetur (d). 3. Quia judæis eo tempore gravi lege interdictum erat, ne sanguine vescerentur, hoc ne iis quidem licebat, qui e paganorum numero inter christianos recepti essent. Jam vero si in sacra cœna instituenda apostolis verus sanguis bibi visus esset, necesse erat, ut hunc usum a ceteris secernerent et quantum Christi sanguis a vetito potu distaret aut ostenderent aut saltem vel leviter alicubi significarent. Verumtamen nusquam in N. T. ubi christianorum epulæ, quibuscum sacra cœnae usus conjungi soleret, commemorantur, ne minimum quidem additur, quod indicet corpore gustari sanguinem et corpus Christi (e). 4. Quia sensus obvius verbo-

(a) Cf. Rosenmüller *Schol.* in cap. XII. 11. Exodi.

(b) Ita A. Clarke op. cit. p. 51. et Tomline in op. *Elements of christian Theology by George Pretyman* (Tomline) *lord Bishop of Lincoln.* 2. edit. 1799. vol. II. p. 184.

(c) Clarke op. cit. p. 51. Tomline l. c. p. 198.

(d) Ita Schlez *Die Chr. Lehre v. heil. Abendmahl. seu Doctrina christiana de sacra cœna.* Lips. 1824. p. 70. seqq. Quid porro per fructum sibi velit hic A. non satis intelligitur.

(e) *Ibid.*

rum Christi erat apostolis sensus figuratus. Judæi enim pascha celebrantes dicebant: « Hic est panis afflictionis (scilicet representatio vel memoria illius panis) quem manducarunt patres nostri in terra Ægypti. » Ergo viri (scilicet apostoli) his phrasibus audiendis adsueti, eundem plane sensum Christi verbis inesse intelligebant; item phrasim « Corpus paschatis » dicta de agno paschali apostolis speciem symboli suggerebat in verbis Christi (a). 5. Quia denique, Christus syriace seu syro-chaldaice locutus est, porro in ea lingua *nultum vocabulum* habetur, quo significandi, representandi, denotandi idea exprimitur. Hinc fit ut locutio illa *hoc est* saepe numero usurpetur in sacris litteris non alio sensu, quam pro ista: *hoc representat* seu *significat*. Volens propterea Christus dicere « Hoc representat corpus meum, » non aliter exprimere id potuit, quam dicendo « hoc est corpus meum (b). » Ergo sive substratam materiam, sive indolem personarum, sive archæologiam, sive philologiam spectemus constat, etc.

R. N. A. ad 1. prob. vel N. vel D. Si apostoli *possibilitatem* aut *impossibilitatem* alicujus doctrine adhibuissent tanquam criterium ad Christi verba interpretanda Tr. scilicet hæc objectio aliquam praeseferret difficultatis speciem; si Christi auctoritatem N. Nam apostoli etsi pii, tamen ex classe illiteratorum erant, qui hanc unam propositionem putant esse contradictoriam, scilicet, quod aliquid sit Deo omnipotenti impossibile. Christum vero omnipotentem esse apostoli crediderunt, et ex pluribus ejus miraculis collegerunt, cum eum viderint mortuos suscitare, super aquas ambulare, aquam in vinum vertere, turbas quinque panibus satiare, etc; quod pariter collegerunt ex doctrinis, quandoquidem postquam Christus e. g. dixit: « Apud homines hoc impossibile est, » non addidit: « Sed apud Deum hoc est possibile, » sed potius adjecit: « Apud Deum autem omnia possible sunt » Cf. Matth. VIII. 10. IX. 28. XIX. 19. 26; Jo. XI. 21. 22. 41. 42. XX. 19. 26. (c). Cum igitur

(a) Sic Whitby in op. *Commentary on the N. T.* Lond. 1744. vol. I. p. 256.

(b) Ita Horne op. cit. Par. II. cap. V. sec. I. tom. II. p. 590.

(c) Recens auctor protestans Dr. Faber in Op. *Difficulties of Romanism* Lond. 1826. pag. 54. futetur, nihil hoc argumentum valere, quod ducitur ex impossibilitate; nam asserit, veritatem hujus nostrae catholice doctrinae de transsubstantiatione seu de reali ac substantiati corporis Christi praesentia in eucharistia, æque ex positiva auctoritate solius revelationis pendere, ac mysterium ss. Trinitatis. Quare non alia via nisus est se subducere ab illius pondere, quam eam negando.

Optime Maldonat. in cap. XXVI. Matth. 26. « Multa in christiana religione difficiliora mysteria, et ab humano sensu remotiora, et nos et illi (Calvinistæ) credebamus, Trinitatis, Incarnationis Christi, carnis resurrectionis. Nullum eorum in sacris litteris tam dilucidis, tam perspicuis, tam disertis verbis explicatum erat. Cur illa credunt, hoc etiam non credunt? Cur in illis figuras non inveniunt, ubi Ariani, Marcionistæ, Manichæi, Origenistæ inveniebant? Hic inveniunt, ubi illi non invenerunt. Cur, quando semel religionis lineas egressi sunt, non sumi graviter, et

diversam omnino semitam tenuerint apostoli ab ea, quam tenent Protestantes ac Rationalistae subjicientes scilicet doctrinam examini rationis ut de ejus veritate aut falsitate judicium ferant, ne locum quidem habere potest objecta difficultas; apostoli enim captivabant intellectum in obsequium fidei, rationem auctoritati subjiendo.

Ad 2. D. Si corpus ac sanguis sumenda essent in propria specie C. Si sub symbolis et in specie aliena N. Utique inhumanum est homines vesci humana carne, quam ipsi dilaniaverint, ac sanguinem potare quem ipsi fuderint; ast Dei hominis carne et sanguine per ingens prodigium sub aliena specie latentibus animam nutrire, se hac ratione arctissime conjungere cum benefactore omnium maximo, amico omnium fidelissimo, Salvatore demum ac Deo ipso ad hauriendam omnium gratiarum copiam, et ad obtinendam immortalitatis ac futuræ resurrectionis pignus, non solum nihil habet quod offendat, sed argumentum est fidei ac dilectionis maximæ. Profecto novi nostri Capharnaitæ, qui nihil nisi abjectum ac carnale sentiunt ac sapiunt, ex eo offenduntur, quod omnium seculorum admirationem excitavit, et gratum animi sensum vel ab invito pectore extorsit. Nonne et ipsi matrum suarum lacte fuerunt nutriti, quod nihil est aliud quam quadam carnis et sanguinis humani modificatio?

Ad 3. Eadem esto distinctio. Non enim opus erat apostolis fideles de hoc discrimine admonere, cum res ipsa per se pateat. Falsum præterea est, nupsciam in N. T. commemorari, aut ne minimum quidquam addi, quod indicet, in epulis christianorum sacris ore gustari Sanguinem et Corpus Christi. Ecquid aliud sibi volunt verba Apostoli I. Cor. X. 16. « Calix, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panem, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? » Ubi Κοινωνία sonat realem participationem, uti in v. 18. « participes altaris » etc. dicuntur. Judei porro ac ethnici non figuram carnis, sed carnem ipsam immolatam comedebant, ergo et christiani, quibuscum illi conferuntur. Quid rursus aliud ferunt ejusdem Apostoli verba ibid. XI. 27. « Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne reus erit corporis et sanguinis Domini? » Ubi reus εὐχαριστίας dicitur de pœna ob-

rebus omnibus hæretici? Duæ, ut opinor, eos retinent cause... Altera, quod sua eos incredulitas, quam pro fide ducem sequuntur in hunc, qui magis apparebat, scopulum primum impulerit, in alios impulsura postea, cum minoribus in rebus exercitati ad majora molienda aptiores erunt. Habet enim hæresis, et incredulitas, sicut omnis doctrina, methodum suam, ut ab his que notiora nobis, et propinquiora sunt sensibus, exordiat; et per gradus ad majora, remotioraque perveniat. Experientia docti loquimur; multos jam Calvinistas videmus, qui ingeniosiores et magis increduli, id est, magis Calvinistæ ceteris erant, se jam pervenisse, ut qua ratione hoc prius mysterium non credebant nunc Trinitatis mysterium non credant, ceterosque Calvinistas, sicut Calvinistæ nos, tanquam nimis simplices et credulos rideant. » Quid si Maldonatus in nostros Rationalistas incidisset?

offensionem personalem (a), quod profecto de mero symbolo dici nequit. Hoc ipsum adstruunt, quæ subdit ib. v. 29. « Non diducans corpus Domini (b). » Quam enim ratio aut necessitas haberetur hujus distinctionis, si Christi corpus reapse non adesset? At adversariis nostris forsitan hæc erunt totidem glossemata, quæ in textum irrepserunt.

Ad 4. R. 1. Neg. hunc ritum jam ætate Christi obtinuisse, ut Judæi in celebratione cœnæ paschalis illa verba proferrent. Nam neque in tract. Pesachim, neque in tract. Berachoth (in Talmude), neque apud veteres quoscumque verbum aliquod de hoc ritu occurrit. Omnium primus sec. tandem XH. Majnonides illam formulam memorat; verum et ipse expresse testatur, hanc formulam quæ stante adhuc secundo templo nondum obtinuerat, solum post vastationem templi et magnam captivitatem usu receptam esse, dicens: « Ecce autem formula hymni ejus, quem nunc temporis omnes omnino Judæi longe lateque dispersi ac dissipati ad mensam ineunte paschate recitant. Arrepto poculorum altero ita dicunt: Ex Ægypto properantes excessimus. Tum vero hymnum incipiunt istum: Hic est panis afflictionis, etc. (c) » Accedit etiam quod in illo hymno una tantum commemoretur identitas qualitatis; panis enim azyzus quem Hebræi comedebant, ipsis in mentem revocabat afflictionem quam perpassi fuerant patres eorum in Ægypto, contra vero Christi verba testamentaria sunt, ac novam institutionem referunt. Quare nulla reperitur inter utramque formulam necessitudo aut comparatio (d).

(a) Sane: Reus εὐχαριστίας dicitur de pœna, et quidem mortis Matth. XXVI. 68., de additione ad tribunal ibid. v. 21. 22. Semel de objecto quod offendit Cf. Jacob. II. 10. « Erit omnium reus » (scilicet præceptorum). Item in jure Rom. « Reus læsæ majestatis. » Hoc certe de symbolo dici nequit. Quando Ariani status imperatoris Constantini male tractarunt, aulici ei blandientes dixere: en quomodo facies tua limo operitur ac male sedatur; Constantinus faciem suam manu explorans, respondit: ego nihil sentio. Si Christi corpus in eucharistia non adesset, Paulus aptius et melius ex bonitate vel auctoritate Christi arguisset, quam ex offensione personali; nam qui regem non afficit injuria personali, non tenetur reus majestatis, saltem stricto sensu.

(b) Μετὰ δεικνύων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου.
(c) Schoettgen. Horæ hebraicæ et Talmud. tom. 1. p. 227.

(d) Cf. ibid. Qui præterea addit in rem nostram: « Ponamus vero, nondum tamen concedamus, verba isthæc ad ultimam antiquitatem pertinere, tamen non probant id, quod probare debent. Nam legitimus eorum sensus procul dubio talis est: Hic est panis, quem Deus nos hoc tempore comedere jubet, in memoriam rei, quæ circa exitum ex Ægypto cum patribus nostris gesta est. Qui sensus ex parte coincidit cum verbis Christi: Hoc facite in meam commemorationem. Porro verba ista non id notare possunt: Hic panis significat panem, vel est signum panis, quem majores nostri sub exitum ex Ægypto comederunt. Nam cuius rei illa significatio conducere? Deus præcepit, ut res ipsa quotannis in memoriam reduceretur, id quod ex sacris litteris constat: ergo panis ille nihil amplius significare potuit. Quæ verba Judæi nunquam in mentem venire poterant, ad ea Christus quoque

Ad alteram formulam quod attinet, ostendit Schoettgenius, קָרַב (gaph nempe corpus) esse syriacismum, qui perinde valet, ac veritas seu existentia realis alicujus rei, ac propterea, si iisdem verbis Christus usus esset in institutione eucharistiae, magis confirmaretur thesis. Nam verba « Hoc est corpus meum » hunc sensum præ se ferrent: Hoc sum ego ipse (a).

Ad 5. N. Nullum in lingua syriaca vocabulum inveniri, quod ideam significandi aut representandi exprimat. Etenim cl. Wiseman productis auctoritatibus magno numero ostendit, in ea lingua 41. imo 54. voces haberi, ad hanc ideam representationis exprimendam; quin etiam ulterius progressus, demonstrat auctoritate scriptorum syrorum, Christum alia omnino ratione ab ea quam tenuit, debuisse verba proferre, si intendisset solum symbolum sui corporis in pane nobis relinquere, exclusa realitate (b). Adde, sensum

non respexit; nec, si id fecisset, hoc, quod adversarii volunt, denotant; ex iis male explicatio verborum institutionis desumitur.

(a) Sed audiamus iterum Schoettgenium, qui ibid. p. 228. hæc habet: « Nondum probatum est illud, usitatum fuisse Judæis hanc formulam: הוּא הוּא הוּא Hoc est corpus agni paschalis; Adeoque res nullo adhuc argumento est adstructa. Deinde, quod vox הוּא in hac locutione occurrit, id ex idiotismo lingue, scilicet dialecti syrochaldaicæ, qua Judæi tunc temporis utebantur, derivandum est: dum corpus rei pro re ipsa dixerint, quemadmodum ὁμοῦ τοῦ σώματος, et ὁμοῦ τοῦ θεοῦ dixit Paulus in ep. ad Rom. Observamus porro vocem הוּא non frustra addi, sed ad denotandum id, quod latini alias dicunt ille ipse. Si ergo Christus panem porrigendo dixisset הוּא הוּא Hoc sum ego ipse, nimirum totus Christus, sequeretur hoc absurdum, quod Pontificii, si quis eorum invenisset, summopere exoscularentur, nimirum totum Christum cum solo pane exhiberi (Auctor porro qui hæc scribit est Lutheranus).

(b) Cf. In erudito op. cit. Horæ syriacæ §§. IV. seqq. Scopum, quem sibi proposuit, tanta auctoritatum et exemplorum copia obtinuit, ut Horne in VII. editione introductionis suæ penitus sustulerit assertionem doctoris Clarke, quod lingua syriaca nullam vocem habeat, ad exprimendam ideam representandi. Inter ceteros scriptores syros, quos adducit cl. Wiseman, eminet s. Maruthas Tangritensis episcopus, qui floruit sub finem sec. IV. quique in Commentario ad evangelia motiva institutionis ss. sacramenti pandens ita scribit: « Præterea etiam privati fuissent communionem corporis et sanguinis fideles posteriores (nisi hoc sacramentum Christus instituisset), sed nunc, quotiescumque ad corpus et sanguinem accedimus, et super manus nostras accipimus, sic credimus nos corpus amplecti, et nos carnis ejus et ossium ejus (participes fieri), juxta id quod scriptum est. Enim vero Christus illud non appellavit typum aut figuram, sed (dixit): vere hoc est corpus meum, et hic est sanguis meus... Quid aptius ad confundendos nostros Protestantæ orientalistas? »

Quid si adderetur, Christum Dominum minime lingua syra, aut syro-chaldaica usum esse, sed peculiari dialecto hierosolymitana nuncupata, quæ eadem est cum lingua rabbinica? Rem porro ita se habere, patet ex versione syriaca N. T. in qua verba dialecto hierosolymitana a Christo usurpata, et quæ referuntur ab evangelistis e. g. Eli eli lamma sabactani, aliaque ejusmodi, interpres syrus vertit in linguam syriacam. Jam vero lingua rabbinica, seu dialectus hierosolymitana, vocibus ad significandam representationem, figuram, symbolum abundat, uti ostendit cl.

verborum Christi a scriptoribus sacris, qui græce scripserunt, fuisse determinatum.

III. Obj. 1. Etiam post consecrationem, vinum Luc. XXII 18. a Christo dicitur generatio vitis; et Matth. XXVI. 29. genimen vitis; 2. uti et post consecrationem alterum symbolum pariter panis vocatur ab Apostolo I. Cor. X. 16. 5. Christus ex Act. III. 21. remanet in caelo usque in tempora restitutionis omnium, nequit igitur præsens esse in sacramento (a) 4. Cogitari præterea nequit, corpus et sanguinem Christi etiamnum in cœna sacra verè exhiberi, quia ex ipsorum formulæ istius defensorum sententia, Christo ad dexteram Dei exaltato nec corpus terre stre nec sanguis animalis esse potest, sin autem aliud corpus, glorificatum quod dicitur, illi attribueris, nihilo magis fit clarum, ejusmodi corpus, ubicumque eucharistia celebratur, vere adesse vel saltem operari posse; namque commentum illud de unione sacramentali plane incomprehensa, at vero erudenda, ad scholasticorum somnia omnino relegandum est.

5. Manifestum est, exhibitionem veri ac substantialis corporis et sanguinis Christi in sacra cœna plane nullius frugis esse, quippe quum effectus supernaturalis nec experientia percipi queat, nec aliud quicquam, quam quod simplici panis et vini usu, efficiatur. 6. Quæ quum ita sint, per se patet, Jesu Christo, qui sapientissime cultum Dei internum, eundemque rationalem, præcepit (Jo. IV. 24. VI. 63. Rom. XII. 1. I. Thessal. V. 21) sententiam istam omnino attribui non posse, nisi luculentissimis scriptorum sacrorum testimoniis confirmata fuerit (b). 7. In tanta opinionum et superstitionum diversitate concludendum est nullum alium fructum ex hac symbolica et mnemonico-practica institutione colligi posse, quam moralem et allegoricam significationem, 8. præsertim quum hic ritus, quatenus vel vera vel symbolica quadam corporis humani manducatione et sanguinis humani potione continetur, etsi recentioris ætatis hominum judiciis et moribus non æque, ac populorum antiquiorum opinionibus atque institutis conveniat, tamen nostra etiam ætate, dummodo sapienter et ævi cultioris ingenio accommodatus fuerit, in usum moralem optime converti potest (c).

R. Ad 1. N. Nam de poculo diverso ab eo quod fuerat consecratum objecta verba protulit Christus, ut ex s. Luca constat, et nos inferius ostendemus.

Ad 2. D. Emphatice tamen dicendo panem hunc C. simpliciter Apostolus vocat panem N. Præterea, etiamnum catholici eucharistiam vocant « panem sanctum vitæ æternæ, » dicunt: « Panem caelestem accipiam » attamen realem presentiam probe credunt. Neque illud omitam, frequentissimum esse in

Drach in op. Inscription hébraïque 2. edit. Rome 1851. p. 35. seq. Attamen nullus est inter protestantes recentiores, qui hanc difficultatem e syriaco sermone petitam non urgeat! Cf. cilt. Letters of Omega and Omicron, etc., pag. 10.

(a) Ita Horne l. c. et cum eo Faber et Tomline.
(b) Sic Wegscheider §. 177.
(c) Wegsch. §§. 178-180.

scripturis loquendi usum, ut res jam imputata priori nomine quod obtinuerat appelletur: sic Jo. IX. 17. « Dicunt ergo cæco » (jam videnti); Exod. VII. 12. « Devoravit virga (jam serpens) Aaron virgas (jam versas) eorum » et alibi passim.

Ad 5. C. A. N. C. Nam neque Catholici negant Christum in cælo manere; hinc patet rem reduci ad quæstionem philosophicam de reduplicatione, seu multilocatione corporum, de qua postea. Sensus objectionis refellit Paulus affirmans Christum sibi in itinere præsentem adfuisse I. Cor. XV. 8. coll. Act. IX. 5. XXII. 8.

Ad 4. D. Cogitari nequit ab iis qui negant tum Christi, tum ceterorum hominum resurrectionem, uti faciunt adversarii nostri, C. a Catholicis, qui utramque credunt, N. Nam hi cum s. Gregorio M. confitentur, corpus Christi post resurrectionem esse « ejusdem naturæ et alterius gloriæ » ac fuerit corpus passibile. Si ejusdem naturæ est corpus Christi gloriosum ac fuerit ante passionem, jam sequitur et esse corpus terrestris, et sanguinem animale habere. Quod autem corpus gloriosum vocetur a Paulo spirituale I. Cor. XV. 44. ratione diversi status ita illud nominat.

Ridiculum porro se exhibet Wegscheider, dum ad scholasticorum somnia amandat commentum de unione sacramentali, cum illud omnium primus excogitaverit ipsius parens Lutherus in suo dogmate de impanatione. Jus porro clamat « suum cuique esse tribuendum. » Nos ei tam præclaram gloriam non invidemus.

Ad 5. Neg. nullius frugis esse exhibitionem Corporis et Sanguinis Domini in Eucharistia. Multiplicem ejus utilitatem superius commemoravimus. Denique, si Christus id præstitit, blasphemi tantum hominis est affirmare, ejusmodi exhibitionem nullius frugis esse. « Da amantem, diceret s. Augustinus, et sentit quod dico... si frigidus loquar, nescit quod loquor. »

Ad 6. D. Præcepit Christus cultum internum una cum cultu externo, C. ad exclusionem cultus externi. N. ut ex dictis suo loco constat. Quod autem additur, non posse tribui Christo sententiam de reali corporis sui præsentia et comestione, nisi luculentissimis scriptorum sacrorum testimoniis confirmata fuerit magis prodit scriptoris, quem impugnamus, impietatem. Etenim paulo ante scripserat « Quod Apostoli, quibus lege mosaica strenue interdictum erat sanguine vesci, sacro quodam horrore percussis ejusmodi epulas thymestearum (a Christo propositas) repudiaturi fuissent, si vero sanguine et corpore summi benefactoris ipsis vescendum erat (a). » Proinde

(a) § 177. pag. 556. Quibus non contentus impudens homo in n. (b) hæc addit: « Cicero de Nat. Deor. lib. I. c. XXVI. » In Deo quid sit quasi corpus, aut quasi sanguis, intelligere non possum; ne tu quidem; sed non vis fateri (ib. III. c. XVI.). Quam fruges Cererem; vinum, Liberum dicimus (panem corpus Christi vinum sanguinem Christi), genere quidem nos sermonis utimur usitato; sed equum tam

juxta ipsum, si minus luculenter locutus Christus fuisset, eam minime intellexissent apostoli, si verbis vero luculentissimis corpus suum edendum et sanguinem potandum dedisset, sacro horrore percussis exhibitionem suarum epularum thymestearum repudiassent. Quærimus præterea, quibus luculentioribus verbis potuerint uti scriptores sacri ut testarentur Christum nobis verum corpus suum manducandum, et sanguinem bibendum dedisse? Quid clarius, quid luculentius verbis Christi « Accipite et comedite: hoc est corpus meum » bibite: hic est sanguis meus? « Adeo enim luculenta sunt, ut tota archæologia, et philologia, si superis placet, excussa, omnibus grammaticorum argutiis excogitatis, syriaco, orientali et occidentali sermone investigato, eorum tamen perspicuitatem hactenus adversarii nequiverint obscurare. Istorum enim lucubrationibus tanto molimine et impietate, addo et circulatoria jactatione editis, Catholici pauca illa verba opponunt, quæ sua quodammodo luce Protestantium et Rationalistarum oculos nimium cædunt (a).

Ad 7. N. Suppositum, in doctrina scilicet catholica reperiri opinionum diversitatem circa sensum institutionis, hanc relinquimus adversariis, qui rationis suæ judicium præferunt Christi et Ecclesiæ auctoritati, ut circumferantur omni vento doctrinæ. Quodnam majus incitamentum ad juste sancteque vivendum excogitari potest quam dogma de reali Christi præsentia? Hoc enim dogmate dignitas hominis adeo extollitur, ut ipsi vilescat quidquid divinum non est.

Ad 8. Resp. Novam hanc esse theoriam ac plane inauditam, ut veritates christianæ religionis, seu divinitus revelatæ, ab indole et moribus, ab cultioris ævi ingenio, aut incultioris ruditate pendere debeant; ita ut si ævum incultius sit, aliqua veritas dici debeat revelata, si vero fuerit excultum, non amplius revelata sit. En quo dilapsi sint Protestantes ac Rationalistæ! Sane talis est origo progressus protestantismi in hac veritate repudianda, ut de ceteris sileamus: ante Lutherum boni Catholici pro rudioris ævi ingenio fidem in reali Christi præsentia sectabantur, prout et nunc sectantur, cum nullum progressum fecerint; at Lutherus utpote minus rudis rejecit transubstantiationem; Zwinglius, Calvinus, Bucerus, imo ipse Melancthon magis proficientes inficiati sunt realem Christi præsentiam; Rationalistæ ulterius progressi negarunt ipsam symbolicam representationem; restat adhuc moralis usus, ut vocant, tanquam unicus fructus ex eucharistia percipiendus.

amentem esse putas, qui illud, quo vocatur, Deum credat esse? Eo usque scilicet progressa est impietas rationalistarum, ut quod Cicero adversus Epicureos et Stoicos urget, ipsi applicent eucharistiæ a Christo institutæ, ut eam irrisioni exponant!

(a) Sane Schlussebergius lutheranus ait, hæc Christi verba esse « tam clara, ut nullus angelus e cælis, nullus homo in terris possit clarius loqui. » Cf. apud Herbermannum in *viaticis Bellar.* ad lib. III. de euchar. Tamen Wegscheidero verba Christi minus luculenta sunt!

Expectamus fore ut progrediente magis hominum ingenio, hoc etiam, quod isti reliquum fecerunt, si tamen aliquid est, ab eorum successoribus plane expediatur. Certe non desunt ex recentioribus hæreticis, qui pro solis apostolis cœnam institutam esse affirmant (a). Nobis interim post ea, quæ hactenus ex sacris literis disputavimus adversus istos seculi hujus prudentes et sapientes, liceat solvere Deo Patri eucharisticum hymnum verbis ipsis, quibus usus est Christus Filius ejus: « Consteor tibi, Pater, Domine cæli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Ita Pater: quoniam sic placitum fuit ante te (b). »

PROPOSITIO II. — Eadem veritas ex constanti et universa Ecclesiæ traditione evincitur.

Hic timidius Protestantes nobiscum pugnant. Licet porro Duplessis Mornay, Chamierius, Albertinus, Claudius ex nonnullis subobscuris Patrum effatis ansam sumpserint nobis opponendi eorundem auctoritatem, adeo tamen protriti sunt, ut recentiores Protestantes novam hanc aciem deserentes, de novo ad arcem, ut vocant, scripturarum se receperint (c). Aliqui etiam ingenue fassi sunt, de causa actum

(a) Etenim Anabaptistæ et Mennonitæ, cœnam sacram tantum ceremoniam ecclesiasticam esse docent, memoria mortis Christi recolendæ inservientem. Gerhard X. 164. Sociniani et Arminiani eucharistiam esse ritum mnemonicum a Christo præceptum contendunt. Quakeri usum cœnæ sacre plane rejiciunt. Sic enim scribit Barclay *Apolog. theol. vere christianæ. thes.* 18. §. 6. seq. « Figura aliquando in ecclesia apostolica imbecillium causa celebrata, sed veluti umbra, ubi substantiam assecuti sumus, cessans et hodie christianis minime incumbens. » Nempe his recte applicaveris dictum Joel. I. 4. « Residuum eruca comedit locusta, et residuum locustæ comedit bruchus, et residuum bruchi comedit rubigo. »

(b) Matth. XI. 25.

(c) Quo tamen exitu superiori proposit. vidimus. Ceterum Duplessis Mornay, omnium facile primus inter calvinistas aggressus est, data opera, subsidium Patrum quaerere ad calvinianam doctrinam adstruendam; ast ipsum, qua voce in privatis congressibus, qua scripto in libris editis plenissime confutavit card. Jac. Dav. du Perron. Cf. ejus *Traité du sacrement de l'eucharistie.* edit. 5. in fol. Paris 1635. In scenam postea prodiit ex calvinianis Dan Chamiers, cujus *Panstratium* edidit Bern. Turretinus an. 1626; potissimum vero Edmundus Albertinus in op. *De eucharistia sive cœnæ dominicæ sacramento lib. tres.* quod vulgavit David Blondellus Daventriæ 1654. vol. 1. fol. Hos confutavit Petrus Nicolius an. 1659. in præf. officii ss. sacramenti; cui cum respondere conatus esset Jo. Claudius minister charentonensis iterum Nicolius eum repressit op. cui titulum fecit: *La perpétuité de la foi de l'église catholique touchant l'Eucharistie.* 1664. Ast Claudius, tum adversus hoc opus, tum adversus librum Jac. Novetii S. J. « La présence de J. C. dans le Sacrement » insurrexit an. 1668. Tunc demum prodiit in lucem celeberrimum opus: *La perpétuité de la foi de l'église catholique touchant l'Eucharistie, défendue contre le livre du sieur Claude.* IV. vol in 4. Paris 1704, quibus accessit vol. V. Renaudotii una cum defensione perpetuitatis fidei, in qua non solum arguitur omnes Claudii dissipatur, verum etiam nova proferuntur monumenta ad perpetuam ecclesiæ fidem confirmandam. Hoc opere Calviniani plane protriti sunt.

esse, si quæstio ad Patrum auctoritatem revocetur (a). Nec mirum, floruerunt enim Ecclesiæ Patres, cum dominaretur adhuc incultioris ævi ingenium, ideoque credebant realem Christi præsentiam in Eucharistia.

Sane universalis constantisque Ecclesiæ traditionis, circa hujus dogmatis veritatem, tot sunt testes, quot Patres, quot pene sectæ sunt ante seculum XV. ab Ecclesiâ divisæ, ac denique quot fere in christianos ab ethnicis impactæ sunt calumniæ; ita ut vix aliud fidei nostræ dogma sit pleno adeo consensu firmatum. Ne tamen brevitatis limites, quos nobis proposuimus, prætergrediamur, adductis Patrum qui ad priora secula spectant præcipuis testimoniis, cetera in certas classes distribuemus, indicatis auctoribus, penes quos collecta reperiuntur.

Ex Patribus Apostolicis eminet sec. I. S. Ignatius, qui in epist. ad Smyrnens. cap. VII. de hæreticis Docetis seu Phantasiastis scribit: « Ab eucharistia et oratione abstinent; eo quod non confiteantur eucharistiam carnem esse Servatoris nostri Jesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitavit (b). » Sec. II. s. Justinus Apol. I. n. 66. profitetur, eucharistiam a fidelibus non sumi ut communem panem, neque ut communem potum, sed « Incarnati illius Jesu et Carnem et Sanguinem esse edocti sumus (c). » S. Irenæus lib. IV. cont. heres. disputans adversus hæreticos, qui

(a) Possem hic non pauca adversariorum testimonia congerere. Verum non est necesse, cum res notissima sit. Satis mihi erit afferre verba Hospiniani qui in *Hist. sacramentaria* p. I. lib. IV. c. II. scribit: « Confirmare superstitionum hominum catholicorum sententiam phrasibus hyperbolicis primitivæ Ecclesiæ patrum, Ss. Cypriani, Ambrosii, Chrysostomi, Cyrilli, Augustini, etc. quibus majestatem quandam et venerationem huic sacramento conciliare voluerunt, non nuda et inania signa in cœna proponi etc. » Hospiniano plane consentit Wegscheider qui, § 174. hæc habet: « Plerique (cur non omnes?) tamen antiquiores Ecclesiæ doctores, in eo convenerunt, quod sacramenti vim atque effecta per ambitiosam quandam eloquentiam, vel sermonis audaciam, nimis extollerent laudibus, ita ut, præsertim mysterii tremendi nomine illi indito, tum lectores, tum eos, qui postea cœna sacra fruebantur, horrore quodam sacro percellerent. » Nunc jam nemo est ex Protestantibus, qui ad Patres confugiat, ut subsidium suo errori quaerat. Nempe victas hæc in parte manus dederunt.

(b) Cf. in hunc locum Cotelerium, qui observat adversus Dalkeum, vocem *προσευχῆς* usurpasse s. Ignatium non latissimo modo, pro omni prorsus oratione, sed aut de prece mystica locutum esse, oratione nempe solemnī, qua corpus Christi conficitur, ut Hieronym. ep. 85 et ad Sophon. 5., Augustinus III. de Trin. 4; prout *εὐχῆ* appellatur a Justino M. Apol. I. et Origene tum VIII. in Celsum tum ad Matth. XV. 17. aut potius s. Martyrem intelligere ea voce preces liturgicas, sive Missam, juxta const. apostolic. lib. 2. c. 54. Cyril. Hieros. Catech. myst. 5. et Zonaram ad can. apost. 11. et Neocæsar, 15. etc. adeoque rectam esse saltem quoad sensum allegationem Theodoretī dial. 5. *Εὐχαριστίας καὶ προσευχῆς ὅσα ἀπόδοται, ab Eucharistia et sacrificio etc.*

(c) *Ἐπίκου τοῦ σακροπνεύματος Ἰησοῦ καὶ αἵμα καὶ αἶμα ἐδοθήθημεν εἶναι;*